

ДИСКУСИЈА

ЈОШ ЈЕДНОМ О ДРУШИЋКОЈ РЕЗОЛУЦИЈИ

— *Одговор Даница Мариновић Пејовић и Душану Т. Лопичићу* —

Молим редакцију да, на основу закона о штампи, објави мој одговор на текстове Данице Мариновић Пејовић и Душана Т. Лопичића који су објављени у „Историјским записима” број 1—2 за 1988. годину.

Очигледно је да су текстови, који су од прве до задње ријечи неистинити, нехумани и крајње непријатељски изашли из исте редакције, што указује да је Мариновић као главни режисер ове кампање.

У мом раду објављеном у Историјским записима, о „Настанку и последицама Друшићке резолуције”, који сада Даница Мариновић Пејовић бјесомучно напада, изнио сам суштинске и истините чињенице, на бази свог дневника, у ком сам биљежио све важније догађаје, онако како су се одвијали, без икаквих уљепшавања. Остајем у свему при том објављеном раду, уз неке ситније штампарске исправке, које сам раније доставио редакцији часописа, које ћу цитирати у фусноти.¹

Даница Мариновић Пејовић је на цетињском симпозијуму 16. новембра 1984. године казала тачно оно и онако као што сам изнио у мом раду. О томе постоји магнетофонска трака са симпозијума, а то знају присутни учесници који су слушали њена

1. На 75. страни у 5. пасусу умјесто Даница Мартиновић треба писати Даница Мариновић, на 80. страни, 1. пасус у 14. реду умјесто Драгојевића, написати Драгојевић, на истој страни у 2. пасусу у 15. реду умјесто Драгојевић, написати Драгојевићу; на страни 81 1. пасус 4. ред, брисати без ријечи; на страни 82, 1. пасус у 7. реду, умјесто по савјету чланова КПЈ Друшћа, написати са знањем герилаца (ако то некоме смета нека пише са знањем и Блажа С. Јанковића, који је тада био секретар партијске организације на том подручју), у 14. реду истог пасуса, треба брисати коју ћу у фусноти цитирати; у 12. реду умјесто по савјету друшћких чланова КПЈ, написати са знањем друшћких герилаца, тако и у задњем реду истог па-

излагања. У Зборнику са симпозијума у Цетињу који је штампан 1988. године, њен чланак „О класном и националном” је добро фризиран. Нијесам желио демантовати и неке друге поставке у њеном реферату „Национално и класно”, задржао сам се само на случају свештеника Петра Вујовића, којег је она са Милом Јовићевићем прогласила „слугом свих режима у бившој Југославији, творцем, писцем и потписником „Друшићке резолуције”, и демантовао све те наводе као нетачне, цитирајући и дио изјаве друга Мићана Петричевића, што је њој посебно засметало, јер је Мићан најквалификованији ондашњи политички руководилац да даде суд о попу Петру Вујовићу.

Мариновићка је у појединим рефератима, као и у документацији Историјског инситута СР Црне Горе,² о случају попа Вујовића, могла да нађе више од 20 изјава бројних револуционара. Међу њима је писмо и изјава *Мићана Петричевића*, датирани 20. октобра 1972. године, У *КОЈЕМУ ПИШЕ* између осталог: „За попа Петра Вујовића могу рећи слиједеће, да сам у њега, до дана хапшења, гледао врло поштена човјека и нијесам могао примијетити да се ма чиме огријешо о наш покрет. Када су га ухапсили, рекли су ми, да га хапсе због неке Резолуције која је писана у Друшићима, наводно да је он потписао исту”. Он се на ову изјаву надовезује, коју сам цитирао на 95. страни мога рада у Записима и детаљнише случај поповог хапшења коју је он дао 6. августа 1985. године, 13 година послје првобитне, али су садржајно истовјетне, јер је истина увијек једна. Ову изјаву је дао на једном ауторитативном скупу револуционара, која је, снимљена цепним магнетофоном и у цјелини прекуцана и предата Институту. Ту не може бити импровизације, како Мариновићка и њен наручени свједок Лопичић покушавају да „разјасне”, чинећи атак на Петричевића због његове отворености.

Да се поп „притајио као непријатељ” или да је „осумњичен” због неког иступа, то Мићану не би могло промаћи. Али он од родољуба није правио „издајника”. Маринковићка није могла од Мићана Петричевића да направи „свједока” ранга Душана Т. Лопичића па се на њега обрушила свом силином, да је Мићан морао све да зна што Мариновићка тврди, па и за суђење, које је она са Милом Јовићевићем муњевито спровела, без свједока, без саслушања, без консултације са партијском организацијом,

суса; у 3. пасусу исте стране у 2. реду, умјесто парох из села Друшића, написати парох и села Друшића; на страни 87. у 1. пасусу 4. ред до 7. престилизовати тако да значи, дио сељана Резолуцију је потписао са знањем герилаца; на 88. страни у 2. пасусу треба написати око 70 сељана; у 16. реду истог пасуса брисати име Марка Ђ. Костића, на 89. страни 1. пасус 6. ред написати са знањем герилаца; на 90. страни 1. пасус 14. и 31. ред брисати име Марка Ђ. Костића, а у 33. реду умјесто који их је наоружавао, треба већину њих је наоружавао; на 91. страни почетак 6. пасуса треба да почне са И умјесто са О. Ето, то је све што би требало поправити.

2. АИИТ, МГ-VIII-2-62.

што потврђује изјава револуционара *Јанка Лопчића*, члана ОК КПЈ за Цегинје и партијског руководиоца на територији Ријечке општине. Он каже: „Попа Петра Вујовића добро знам и прије рата, пошто је био опозиционар наш сарадник. Он је ликвидираан на предлог штаба батаљона „Царев лаз”, који за тај акт није консултовао надлежно партијско руководство коме сам тада био на челу”.

Милутин Пејановић, замјеник команданта батаљона „Царев лаз”, а истовремено и секретар партијске ћелије при штабу батаљона, који је редовно са борцима из Добрског села био на храни код попа Петра Вујовића, каже поред раније казатог и слиједеће: „Био сам убијеђен да је поп Петар Вујовић на нашој страни. На суђењу ништа није признао у вези Друшићке резолуције”.

Васо Богданов Петричевић, пуковник у пензији и носилац Споменице 1941, каже између осталог: „Са пуном одговорношћу тврдим да је поп у предратном периоду био у цјелини изузетно добар и племенит човјек, због чега је уживао добар глас и био цијеђен од средине у којој је живио и као свештеник радио”. Даље Петричевић у својој изјави пише: „Што се пак тиче његовог политичког опредјељења могу рећи да је у бившој Југославији припадао опозицији и да је био доста активан у предизборној кампањи 1935. и 1938. године, гласајући за њене посланике”.

Петар Васов Газивода, члан КПЈ од 1934. године, борац I пролетерске бригаде и носилац Споменице 1941, о попу Петру у својој изјави је поред осталог казао: „Поп је био наш сарадник, што и говори парастос погинулим комунистима познате Белведерске ситуације. На наш захтјев комуниста он им је држао парастос на коме су били присутни многи комунисти из Црне Горе. На том парастосу су припремани говори и протести против тадашњег система, али су осујећене наше намјере и стигла је жандамерија да уради свој задатак. Поп Петар Вујовић из Добрске жупе послѣ вјерског обреда говорио је о Белведерском случају, а затим помагао је да се не деси најгоре, што сам ја увијек спреман да кажем. Колико знам до мога одласка на Пљевља био је наш сарадник”.

Зорка Стевова Стругар Вулић, носилац споменице 1941. године, која је са мајком Маром, приликом евакуације Рваша, била смјештена у поповој кући, гдје је са поповом супругом крпила и шила партизанску одјећу, 8. фебруара 1942. године приликом хапшења попа од стране партизана била је на лицу мјеста, и о томе каже: „То је велики гријех што се према попу Петру тако поступило, што није ничим то заслужио. Он је био врло активан по линији НОП-а, сво војно-политичко и партијско руководство са тог подручја стално се смјењивало на храни у поповој кући. Сви су они о попу најљепше говорили. Тог дана када је ухапшен, били су на ручку код њега Никола Ф. Јаблан, Жарко М.

Вукић и Милутин М. Пејановић, провели су у најпријатељскијем разговору. Поп је био спреман да уради сваки задатак који му додијеле, чак и да иде на стражу и у борбу, што им је предлагао. Пријатељски су се, послије ручка, са попом растали, како би се иста група, са Милутином М. Пејановићем на челу, послије неколико минута вратила да га ухапсе. Сви смо били шокирани па је и Пејановић са Јабланом и Вукићем био страшно изненађен. Оптужен је због Друшићке резолуције, као наводни творац, писац и потписник са учитељем Краљевићем, са којим од 1918. године није друговао. Поп је био велики патриота и родољуб, много омиљен у парохији". Што се тиче моје сарадње са попом Петром Вујовићем, написао сам у објављеном раду у Историјским Записима, бр. 2—3 1987, да је био наш ситуран сарадник и присталица НОП-а. При одвођењу за Ставор, изјутра 11. фебруара 1942. године написао је својој супрузи Даници писмо чију ћу садржину у фусноти цитирати.³ А Мариновићка упорно тврди „да је поп све признао". Да му је кривица потпуно „доказана", али не наводи на основу којих чињеница, доказа, свједока, суочења. Све је то, по њеној причи, због специфичних догађаја ишло, по кратком поступку. Тако она и данас резонује, упорна у своје заблуде, као истине.

Андреја И. Поповић, адвокат, дугогодишњи посланички кандидат на листи Удружене опозиције у Ријечкој нахији и цетињском срезу, између осталог о попу је написао слиједеће: „Већ 1935. године а нарочито 5-мајских избора те године и доцније, ја сам упознао до темеља стварна схватања и политичка стремљења, усађена свјесно у душу попа Петра Вујовића, која је он проповиједао гдје год је за то имао прилике, како за вријеме 1935. године, тако и даље у вријеме општинских избора 1937. и за вријеме и током избора за народне посланике 1938. године, а када сам 1935. године, уочи самих избора лишен слободe и везан протјеран из Црне Горе, тада је поп Петар Вујовић још више и још активније у народу Ријечке нахије, са осталим опозиционерима, агитовао да се гласа баш за мене као народног борца и сви опозиционери (левичари-комунисти) заиста су листом гласали за мене". Даље Поповић наставља „како је послије рата због ликвидације попа Петра Вујовића разговарао са великим борцем и револуционаром *Ником Стругаром*, личним и политичким пријатељем и мојим и попа Петра, пошто сам био изненађен чињеницом, да су попа Петра насилно ликвидирали борци — револуционари-комунисти са којима је он током прошлих година — у вријеме озбиљних политичких подухвата — свјесно

3. „Даница, Ја се спроводим за Ставор 11/II 1942. Пошто се сматрам прав човек надам се и вратити, те се немојте узнемиравати. Уосталом, на мојој прошлости ти и дјеца зидајте будућност. Овај билет сачувај — све вас грли Перо. Пошаљи ми одијело, кратке ципеле и каљаче".

и одано сарађивао, вјерно служећи борби за ликвидацију свега што је било труло и неваљало у старом поретку ствари.

Нико Стругар, жалећи попа Петра, као и ја, морао је да каже само толико, да он није нажалост био у одсудном моменту у ситуацији која се збила са попом Петром, јер је био на другој страни окупиран неодложним задацима војне природе. Но, ја вјерујем, рекао ми је Нико Стругар, да поп Петар није предузео или урадио ништа што би било уперено противу ондашње наше борбе противу поробљивача наших народа, нити постао сарадник окупатора, шпијун или агент, издајник или томе слично. Он се могао својом критиком по неком питању замјерити неком борцу, па га је тај борац пријавио код неког надлежнијег, а надлежни не улазећи у ствар могуће наредни нека ти га доведу, па га испитај о свему. Ја нијесам ни доцније чуо ма од кога, да је поп Петар Вујовић извршио неко дјело противу НОБ-е због којег би заслужио смрт. Ја сам долазио у кућу попа Петра и као партизански руководилац и увијек сам код њега наишао на оно старо пријатељство и другарство, фронтовско-опозиционо и напредно, прогресивно, уз материјалне помоћи у колико су мени биле потребне. Ја њега нијесам држао никада за нашег непријатеља, нити је он то био према мојој оцјени и сазнању”.

Митрополит црногорско-приморски Данило између осталог о попу Петру Вујовићу је рекао: „Поп Петар је био одличан човек и свјештеник, непосредан и близак свакоме. Све добре особине које треба да красе човјека и свјештеника красиле су њега. Једном ријечју покојни Петар, могао је служити као примјер сваком оном који жели и хоће да усклади свој живот, рад и однос према људима како то Божји и земаљски закони прописују и како се је то код нас у Црној Гори схватало”.

Стево М. Милановић, земљорадник из Добрске Жупе у октобру 1974. године, о попу је дао следећу изјаву: „Добро познајем попа Петра Вујовића, из истог смо мјеста, знам да је за устанак био расположен, да је 13—14. јула 1941. године, када је била борба на Црној Главици у Рвашима, пошао на тај положај са Блажом Ф. Милановићем и Ђуром М. Милановићем. Ово знаду и руководиоци који су ту били. Познато ми је да је поп помагао партизане и са нама учествовао у свим акцијама све до смрти”.

А има и још доста изјава од стране честитих и поштенних људи о поштењу и људскости попа Петра Вујовића.

Даница Мариновић Пејовић у свом тексту неистинито репродукује ствари како јој сервира Душан Т. Лопичић о читању Друшћке резолуције у присуству попа Петра Вујовића на Караковом долу, што је обична измишљотина. Садржај мога текста о том случају на страни 86. је сасвим јасан и аутентичан, базиран на мом дневнику.

Исто тако на страни 88, казао сам како је Душан Т. Лопичић пронашао Друшћку резолуцију и предао штабу Ловћенског

одреда и ОК КПЈ за Цетиње у Куновом присоју без да то иде редовним путем, војном линијом, преко команде чете чији сам ја био руководиоца. Такође сам изложио поступак на збору у друшићкој основној школи 9/10. фебруара 1942. године, који је отворио и са њим руководио Душан П. Петричевић, дотадашњи политички комесар батаљона „Царев лаз”, у присуству Андрије Ш. Пејовића, команданта истог батаљона.

Сада кулминира нова неистина Душана Т. Лопичића, коју је прихватила и Даница Мариновић Пејовић, да сам на скупу прозвао организаторе Резолуције учитеља Краљевића, главара села Јована Газивода и попа Петра Вујовића, на основу чега су и Газивода и Вујовић тобоже ухапшени и стријелани. То је на нивоу Остапа Бендера и Минхаузена, ординарна неистина без преседана.

А ево неких чињеница. Састанак у друшићкој основној школи је одржан 9/10. фебруара. А за попа Вујовића по изјави генерала Пејановића, дат је налог од штаба Ловћенског одреда (команданта), за хапшење, два дана прије наведеног збора у друшићкој основној школи. Поп Вујовић је тада већ био осуђен и спроведен за Ставор, што се види из попова писма супрузи од 11. фебруара. Каква је контрадикторност у овим Мариновићевим нетачностима, које лансира Душан Т. Лопичић, и како би моја измишљена дискусија 9/10. фебруара о хапшењу поповом могла да утиче на наређење команданта Ловћенског одреда од 8. фебруара и његовој осуди, када је проведена иза леђа партијске организације и скривено од народа, који је попу безгранично вјеровао, што је он заслужио својим радом, што потврђују и све наведене изјаве револуционара, истинских бораца и честитих и угледних грађана. Највероватније да је сва зла у вези Друшићке резолуције, нетачним информисањем Мила Јовићевића проузроковао Душан Т. Лопичић. Он је и три своја брата Петра (33), Мила (23) и Вељка (16 а не 12 како то Душан пише) наговорио да се предају окупатору и да буду интернирани, што доказује његову политичку свијест и став према НОБ-у, што је условило тотално разбијање Друшићко-превлачког герилског одреда и остављање народа самом себи, због чега је Душан Т. Лопичић последице устанка смијењен са дужности секретара партијске организације, на мјесто кога је биран Блажо Јанковић, о чему Лопичић нити једну ријеч није казао. То је бар лако провјерити, као и Душаново примање у КПЈ, о чему је Јанко Лопичић у свом објављеном дневнику нешто написао, а Јанко је био најповозванији да говори истину зато што је био партијски руководиоца на подручју Ријечке општине.

Он ето сада и о мом покојном брату Душану Јанковићу, пише све најгоре. заборавља Лопичић да је Душан Савов Јанковић веома лијеп глас уживао код Друшићана и као радник и као човек. Уза све то све што је имао 25. јула (петак) 1941. године му

је опљачкано и спаљено, те је са петоро ситне дјеце (Ђуро 8 година, Јованка 7, Станка 5, Златана 3 и Слободанка тек рођена), са мајком Маријом од 70 година и супругом Милицом остао го, да би их 13. августа 1941. године све потјерали у албанске логоре, а не како то Лопичић жели да омаловажи да је са 3 дјеце био у Албанији. То је таква срамота коју ни непријатељи не би измислили. Даље, Лопичић зна добро да је Душан Јанковић учесник у устанку, и да је све вријеме НОР-а, био на нишану домаћим издајницима који су га 9. августа 1941. везали и повели на зборно мјесто код куће Шпира М. Краљевића, гдје су се и други купили да их Драгојевић води на Ријеку код Италијана. И сада Лопичић иде толико далеко да хоће Душану Јанковићу да припише, оно што он никада не би урадио. Заборавио је Лопичић да је у априлу 1979. године, добровољно свједочио код Завода за социјално осигурање у Титограду, гдје је записнички дао изјаву, као и Мило В. Краљевић и Милка Перова Јанковић Краљевић, сви троје носиоци Споменице 1941. године, да се Душану Савову призна статус на нивоу споменичара, а сада окреће лист. Мариновићка у свом тексту, кратом неистинама и ниским ударцима, не бира средства и иде много шире ван оквира мога чланка, цитира неке моје необјављене радове и пише без основа, што је недопустиво, и на основу тако измишљених прича доноси своје „закључке“, како би необавијештени насјели њеној „безгрешности“. Сва та њена излагања немају никакве везе са мојим радом. Нетачан је њен навод и злонамијеран да сам ја тих првих ратних дана имао сукоб са политиком КПЈ на том подручју. Тачно је то да се нијесам слагао са методом појединих војно-политичких руководилаца. Ради тога ћу на овом мјесту изложити неке моменте из тог времена који ће унијети више свијетла у причу Данице Мариновић.

Двадесет и четвртог јула 1941. године, на источним пади-нама брда Водника срио сам се са партијским руководиоцем у Ријечкој општини Јанком К. Лопичићем и са њим разговарао о новоствореној ситуацији. Изнио сам му моје мишљење да сам против разбијања војних формација, остављања народа самом себи, предаје окупатору, гдје смо у измјени гледишта дошли до малог неспоразума. Средином новембра 1941. године, са дужности командира 2. чете батаљона „Царев лаз“ који је формиран 18/19. октобра и секретара партијске организације са четне територије, одлуком штаба Ловћенског одреда одређен сам за командира 2. чете у Ловћенском батаљону Црногорског НОП одреда за операције у Санџаку, у чијем саставу је поред осталих бораца био и Божо М. Лопичић, захваљујући Душану Т. Лопичићу, који је првобитно био одређен да иде за Санџак. Божо М. Лопичић је са више другова погинуо у нападу на Пљевља 1. децембра 1941. године. Послије одговорног и тешког задатка, добијеног у Рудом 22. децембра, од врховног команданта друга Ти-

та, 4. јануара 1942. године, група је у саставу Буро Чагоровић, Василије Баровић, Симо Мреновић, Владо Гатолин, Милош Царичић, Стево Машановић, Илија Срзентић, Новак Петричевић, Бошко Куљача и Блажо Јанковић, стигла у Главни штаб за Црну Гору и Боку, а 6. јануара група у саставу Стево Машановић, Илија Срзентић, Бошко Куљача, Новак Петричевић и Блажо Јанковић стигла је у штаб Ловћенског НОП одреда и у ОК КПЈ за Цетинје гдје смо били лоше примљени, управо нико на нас није ни главу окренуо, одакле смо пошли у своја села, гдје смо наставили борбу, ја поново у својству командира 2. чете батаљона „Царев лаз”. Средином јануара 1942. године добили смо наређење од штаба Ловћенског одреда да иселимо Рваше и Друшиће. Та мјера је била, по мишљењу чланова КПЈ, међу којима је био и Душан Т. Лопичић, врло штетна по народ, ради чега смо Петар Ц. Газивода и ја на захтјев бораца чете, 18/19. јануара то казали у штабу Ловћенског НОП одреда и ОК КПЈ за Цетинје Пеку Дапчевићу, Вељку Мићуновићу, Крсту Попиводи и Филипу Бајковићу. Са Пеком Дапчевићем имао сам врло оштру дискусију, и на крају те дискусије сам му казао: „Твоје је да наређујеш, а моје да извршавам”, па смо се послѣје тога вратили и спровели евакуацију, тако да 20. јануара у Рвашима и Друшићима од становника није био нико. У трећој декади јануара у Друшиће је дошао Мило Јовићевић и наредио ми да у току ноћи стријељамо три особе. То сам одбио, сигуран да би нам то више штетило. Но без обзира на то те особе су стријељане, како — то најбоље зна Душан Т. Лопичић, као што одлично зна и како су погинуле и неке друге особе. Супроставио сам се сулудој мјери одројавања поштених сељана приликом суђења 9/10. фебруара 1942. године у Друшићкој основној школи. Затим смо 12. фебруара заробили параброд „Скендербег”, са којег смо надређеним командама и комитетима, поред осталог, упутили и значајне животне намирнице. У то вријеме је на наш терен стигло 70 партизана из Зете, а затим су се и дјелови нашег батаљона повукли за Јанковиће, Метеризе и Добрску Жупу, да би сви заједно, 13. априла одступили, преко Ставора, за Катунску нахију.

Ноћу између 9. и 10. марта 1942. године, стигла је патрола у саставу Никица Маркишин Стругар, Павле Васов Газивода и Илија Драгов Костић у Краћедо заселак Бобије, по мене да ме спроведе за штаб батаљона „Царев лаз”. Одмах сам се спремио и са другарицом Миром пошао, уз пратњу патроле, која је била крајње коректна према мени. Када смо стигли на Пипац, заселак Рваша, Павле и Илија су свратили код својих, а Никица је продужио са нама до центра Рваша, гдје ми је у највећем повјерењу казао истину о циљу мога спровођења, рекавши ми да не идемо преко Лозова убла, јер нам је на том путу постављена засједа са пушкомитраљезом и рекао ми је име нишанције, са којим сам децембра 1942. године у Ливну о томе разговарао. Том

приликом ми је тај друг потврдио све Никичине наводе. Никича ми је том приликом казао и за састанак Баталонског бироа крајем фебруара, на коме је Даница Мариновић, члан ОК КПЈ за Цетиње, пренијела директиву да треба да ме ликвидирају партизани, необразлажући такву одлуку што ми је и друг Мићан Петричевић, у понедељак 26. јуна 1961. године у мојој канцеларији и у присуству Филипа Бајковића потврдио, уз коментар, када је Даница то рекла, учинило му се да се је Тмор (брдо јужно од Метариза) сручио на њега. Никича Маркишин је одагле пошао за Госпоштине, засеок Рваша, а Мира и ја смо заобилазним путем, 10. марта 1942. године изјутра, стигли у Лобску Жупу. Прво сам, у четири ока, разговарао са Андријом Шкрњетиним Пејовићем, и питао га шта се ово око мене ради на шта ми је он олговорио да он о томе поима нема. Затим су стигли на посао Мићан Петричевић и Мило Јовићевић, којима сам се олмах пријавио. Мићан ми је без околицевања, олмах казао да су ме звали да ми саопште да су ме смијенили са дужности командира 2. чете, и да по казни треба да идем за Васојевиће. Послије мора питања Мићану да ли је свијестан што значи „по казни у борбу“ за нашу борбу. У расправу је ускочио Мило М. Јовићевић рекавши ми да су ме истјерали из КПЈ. Разјавен још више ол Мила, реговаро сам, рекавши му да ме он није ни примио у КПЈ нити да ме из ње може искључити. Крај тог до мене телског разговора, била је забрана Јовићевића да идем за Васојевиће. Олмах сам написао ЦК КПЈ жалбу, шаљући је деловним путем линијом партије, у којој сам изнио зулуме сујетних појединаца на нашем терену, што је Душану Т. Лопичићу јако добро познато. То зна добро Илија Ф. Костић као и остали чланови ОК КПЈ за Цетиње. Од те жалбе сам одустао на замолницу Спаса Дракића, врло честита човјека, храбра борца и оданог комунисте, и Данице Мариновић, на Гошцу у понедељак 23. маја 1942. године, истог дана када нам је разбијена омладинска чета Ловћенског одреда, послије чега се читав одред повукао за Бањане. До смјене са дужности командира 2. чете и искључења из КПЈ није дошло.

Мариновићка у своме напису иде и даље, па ми држи лекције из историје мог најужег завичаја, као да ја то не знам боље ол ње.

Маринковићка упорно тврди, како у свом полемичком тексту, тако и у чланку „Национално и класно“ да се Отворено писмо друга Тита, ол лијевим скретањима у Црној Гори не односи, на њено партијско подручје, на ком се по њој све исправно радило, све оправдава, па и бачање у јаме невиних људи. Друг Тито у Отвореном писму Црногорцима априла 1942. године између осталог каже: „Питању ликвидације појединаца мора се приступити са свим политичким опрезом и припремом. Само се при томе мора добро пазити да се разликује прави петоколонаш ол заведених

сељака. Не заборавите да ми водимо народноослободилачку борбу, у коју треба увући најшире масе народа". Да ли су Даница Мариновић и неки њени блиски сарадници поштовали тај принцип, када су као чланови суда без икаквих доказа осудили попа Вујовића. Да ли су то поштовали и у неким другим случајевима. На њех се по Даници Мариновић није примјењивало Титово отворено писмо, које Даница негира, и све подводи под оправдања у свом чланку „Национално и класно". И то пише послје 46 година од тих догађаја, разумије се као да је још у Ставору 1942. године, мислећи да се и сада може понашати као и тада — стаљинистички. Чак да то публикује у Зборнику са цетињског симпозијума као научну истину, што је далеко од тога. Питам се у чуду докле ћемо се служити неистинама и када ћемо почети да пишемо историју,

Ја сам у свом објављеном раду написао чисту истину, без намјере да икога вријеђам, јер истина може увриједити само кривог. Али по свему судећи Мариновићка мисли другачије. Пошто је она директно одговорна за многе деформације на партијском подручју ОК КПЈ за Цетиње, то у својој одбрани не бира средства да докаже немогуће, а једини доказ Душана Т. Лопчића за то није довољан, јер оно што он говори не одговара истини.

Желим да завршим ову наметнуту полемику са Даницом Мариновић Пејовић. Нетачна је и злонамјерна њена интерпретација о писму Илије Костића, које он није писао Бају Секулићу, како то Даница каже, већ Нику Вучковићу, које сам објавио на 79. страни мога рада. У писму је Илија приказао положај илегалца и дивљање окупатора и квислинга онако како су то осјећали рвашки илегалци. То су непобитне чињенице. Тежа ситуација је била са друшићким илегалцима, којих је било мало, међусобно одвојених, који су далеко од свога села били у дубокој илегалности, одржавајући везу са тереном, преко појединих симпатизера, који су нас обавјештавали о ситуацији на терену, као и о томе документу којег је писао учитељ Краљевић, указујући да се ту ради о формалном документу ради добијања дозвола за слободан боравак код куће и добијању требовања. Једну трећину потписника потписивала су друга лица, не читајући текст тог документа, за који нијесу знали ни илегалци који су били далеко од своје територије. То је било формално потписивање, које је тражио учитељ Краљевић. Независно од тог документа, који је Краљевић ипак није доставио окупатору већ похранио у школски дневник, гдје је пронађен пола године касније, домаћи издајници са окупатором су вршили бројне репресалије, звјерства и интернирања, као и на другим територијама, не само Друшића и Рваша, већ и цетињског округа, Црне Горе и шире.

Писмо друга Илије јасно доказује да Душан Т. Лопичић, није никако могао да види оно што пише у својим изјавама. Под таквим условима, очигледно да је био онемогућен и рад партијске организације. Радило се да се очува голи живот уз дубоку илегалност. Уосталом препоручујем Мариновићки, Душану Т. Лопичићу и другим њиховим истомишљеницима да прочитају моје објављене радове, сјећања из рада на партијској техници 1938 — 1941, Пљеваљску битку 1. децембра 1941. године, Дејства Ловћенског одреда јануара 1942. — јун 1942.; монографију о 4. пролетерској црногорској бригади и друге моје објављене радове, па ће им бити јасније да работа које су се латили неће им бити уносна. Какве везе има Божо М. Лопичић, који је погинуо 1. децембра 1941. године са повлачењем за Босну 1942. или Церо Вашов Ражнатовић из Превлаке, те Мило Васов Краљевић и Душан Т. Лопичић, који нијесу ишли даље од Ваљана, што сам и констатовао. Ко их је вратио на терен ја не знам нити шта су тамо радили. Знам само толико да сам почетком октобра 1943. године у Колашину, разговарао са Андријом Ш. Пајовићем, који је довео више од 300 Ловћенаца у погуну 4. пролетерској црногорској бригади, о ситуацији на нашем терену и тада ми је казао како су у другој половини јануара 1943. године, на Превосцу у дружићком атару, тражећи душана Т. Лопичића и Мила В. Краљевића, погинули другови Андро и Ђуро Лопичићи, и да је он једва спасао главу.

Могу да кажем и то да су се од Дружићана, поред наведених другова који су на дан формирања оригаде ушли у њен састав, од 15. маја 1943. године, борили Андрија Ђ. Јанковић, и Вељко Т. Лопичић, кога је брат Душан два пута натјерао да се пријављује окупаторским властима, које смо замијенили, у градцу улизу Никшића, за заробљене италијанске војнике, са групом интернираца из барског и подгоричког логора.

Није ми јасно, поред осталог, ни то шта жели постићи Даница Мариновић тиме што пише „како су први политички вјесници учесници у демонстрацијама на Београдском универзитету 1932. и 1933. године — Мило Јовићевић, Никола Ђујановић, Ђуро Стругар и многи други синови нашега краја који су му остали вјерни до краја”. Мило Јовићевић у то вријеме није био на универзитету нити члан КИЈ,⁴ а Никола Ђујановић је тек крајем 1936. године стигао у Београд и одмах се укључио у студентски покрет. Тачно је да је Никола био врло активан на терену

4. Загорка Павловић, професор биологије, носилац Споменике 1941. год. прва вјенчана жена Мила Јовићевића, каже да је Мило за вријеме студија у Београду, посредством професора Белића, добио краљеву стипендију и исту уживао за цијело вријеме студија. Да је тек у јесен 1934. примљен у КИЈ и то у Дујеву. Да су се вјенчали у Куманову 1937. године, а 1939. су премјештени у Никшић. Јула 1941. године обадвоје су били чланови МК КИЈ за Никшић, одакле су почетком септембра дошли на наш терен и прво се повезали са мном.

Ријечке општине читаво вријеме док се тамо налазио. Ђуро Стругар и ја заједно смо дошли у Београд септембра 1932. године, уписали се на Универзитет и одмах се укључили у студентски покрет.

Знам о разним деформацијама појединаца у нашем покрету, па и за неке старе чланове КПЈ, односно СКЈ, али нијесам могао ни сањати да ће Даница Мариновић негирати давно познате истине и служити се тешким подметањима. Њен текст требало је свести у оквире који се односе на мој чланак, уз доказе.

Што се тиче писања Душана Т. Лопичића у цјелини је неистинит и злонамјерац, што не ради први пут, ради тога и истине у фусноти ћу, у најкраћем цртама, дати тачне податке о томе како су се ствари одвијале, нека читаоци виде и упоређују шта је шта.⁵ Кроз текст одговора Данице Мариновић, дао сам одго-

5. Послије извршених партијских задатака, тј. предаје директива ЦК КПЈ о оружаном борби народа Југославије, ПК КПЈ БИХ (7. јула) и ПК КПЈ за Црну Гору (8. јула), са другарицом Миром сам, по одлуци Нике Вучковића, 11/12. јула 1941. године стигао у Друшиће, гдје нам је по налогу Нике Вучковића, тада члана ОК КПЈ за Цетиње навече 12. јула стигла парт. веза у лицу Душана Т. Лопичића, који ме је упознао са ситуацијом на терену, саставом герилског одреда и задацима. Исте ноћи присуствујем завршној конференцији одреда на Ђуровом оку, на којој сам изабран за командира одреда и преузео руковођење истим.

Бројно стање одреда било је око 50 другова, од којих је на лицу било око 40, а остали су били одсутни. Одред је располагао са око 10 пушака и неколико ручних бомби. Око 20 другова је одређено да буду са народом у селу, као и све другарице. Остали герилци одређени су за борбу на комуникацији Подгорица—Ријека, на одсјеку Рваши—Козица.

Тих дана у Друшићима су била четири члана КПЈ, пет кандидата и око десет Скојеваца, којима је био придат једини члан КПЈ из Превлаке, као и једини члан СКОЈ-а.

Другарица Мирјана Јанковић такође је остала у селу код мојих, и цијело вријеме борби, прогона и паљевина кретала се са Душановом породицом до 25. јула када сам се ја вратио у село, Нигдје нијесам написао, да су Душану Т. Лопичићу наведена имена били борци. Петар А. Стругар, Блажо М. Јанковић, Никола В. Јанковић, се налазе у мом јединачном списку одреда и да су присуствовали 12/13. јула на конференцији, као и то да су послје формирања батаљона „Царев лаз” у саставу дружишког вода. 2. чете били Марко Н. Стругар а мало касније Саво и Душан М. Костић, Нико Б. Ражнатовић, Павле П. Драгојевић, за којега је Душан Т. Лопичић свједочио, ради регулисања радног стажа по основу учешћа у НОБ-у — Све те спискове посједујем и данас.

У 15 часова 13. јула 1941. године, одред је посјео положаје на комуникацији од Брестова до Козице, и све до пола ноћи 14. јула водио борбе противу Талијана на релацији Царев лаз-Павлова страна, када су се Талијани пробили у Ријеку Црнојевића. Одред је послје тих борби више него преполовљен, почео се распадати.

Остатак дружишког одреда је 15. јула учествовао у борбама са Талијанима у Павловој страни, да би се и тај дио 16. јула расуо и одред је тиме као војна формација престао да функционише. Народ је остављен сам себи, чему су највише допринијели Душан Т. и Божо М. Лопичић, Лука Ј. Ражнатовић и Мило В. Краљевић, који су се тако рећи изгубили, напуштајући одред тражећи спаса за себе на туђем терену. Душан Т. и Бо-

жо М. Лопичићи у дујевском атару, Мило В. Краљевић у Гољемадама, а Лука Ј. Ражнатовић у додошком атару. У тој и таквој ситуацији са другом Милом Ђ. Јанковићем, остали смо са Метерижанама и водили борбу у њиковом саставу, да бих се са њима 18. јула повукли за Водник, одакле смо ја и Мило ишли и код Јанковића одреда, да би смо се 24. јула на источним падинама Водника срели са Јанком Лопичићем и са њим дискутовали о новонасталој ситуацији, па смо Мило Ђ. Јанковић и ја 24/25. јула пребацили се у Друшиће, гдје сам се ја прво повезао са братом Душаном и мојима, а Душановим посредством и са Миром о којој су све до тада бринули моји (о чему Ђуро Душанов, мој финовац најбоље зна). Мило Ђуранов се повезао са браћом Божом (23) и Илијом (21) а затим смо Мира, Мило и ја пошли за Друшићку главицу гдје смо наишли на Матана А. Дајковића и Стева Ђ. Јанковића, са којима смо заједно пошли према Каручу у намјери да се пребацимо за Бобију. Тог дана (25. јула) Италијани су запалили кућу Душана и Блажа Савова, те Ђурана Пурова и Петра Богданова Јанковића и одвели доста сељана у затвор. Ноћу 25/26. јула наша група сада од Матана А. Дајковића, Стева и Мила Ђ. Јанковића, Јелене и Влада В. Краљевића Мирјане И. Јанковић, Ике П. и Блажа С. Јанковића пребацила се је на Црквони пристан (јужни огранци Драголиста). Следећег дана наша група се је повезала са браћом Јанковић из Радишеве процлои. На вече 28. јула, у намјери да се дружићка група прикупи и консолидује Јелена и Влада В. Краљевић пошли су у Гољемаде да би обавијестили брата Мила и довели у село. Матан А. Дајковић отишао је у Адриску гору код својих, да би се припремио за даље ратовање, међутим он се је 7. августа пријавио Италијанима на Ријеци који су га осудили и послали у логоре из којих је тек 1945. године враћен. Стево и Мило Ђ. Јанковићи су пошли на састанак и договор са још пет брата и сестром, и за покрет су потпуно изгубљени. Стево и Марко су се 6. августа пријавили Италијанима у Ријеци, гдје су остали до 15. августа када су пуштени кући, а мајка Маше им је транспортована за Албанију, одакле је 14. августа враћена, када су јој три сина били сахрањени. Мило је 8. августа, посредством оца Ђурана дошао у контакт са Николом Драгојевићем, са којим се је договорио да њега Божа и Илију Драгојевић 9. августа поведе на Ријеку код окупатора и тог дана их је у сред села убио, о чему је детаљно писао у раду који је објављен у Историјским записима.

Ике Петрова и Мирјана Ј. Јанковић су упућене за Додоше на везу Јована Никова Јанковића, како би их Јован повезао са Луком Ј. Ражнатовићем који се је крио негде у брду Бузи сјеверно од Додоша. Ја сам отишао за Друшиће да потражим Божа И. и Душана Т. Лопичића. Договор је био са свим напријед именованим да се са друговима који су тражени прикупе на Рудину, чији сам пријем према договору ја требао да обезбиједим.

Тридесетог јула сам се, посредством Вељка Т. Лопичића, у Лисињу повезао са Божом М. и Душаном Т. Лопичићем, а 4. августа су стигле на заказано мјесто Ике и Мирјана Јанковић. Осмог августа појавио се и Мило В. Краљевић, који нас је обавијестио о томе да су се браћа Јанковић предали, као и Матан А. Дајковић, и да су потпуно изгубљени за покрет. Слиједићих дана тј. 9. августа до нас је стигао Васо Н. Стругар и обавијестио нас о погибији браће Јанковић, са којим сам отишао за село и у ноћи 9/10 посетио оца убијених Јанковића — Ђурана, сестру Љубицу и млађу браћу Ника и Љуба, а затим сам се вратио у Басу, гдје су били стигли из Лисиња Душан Т. и Божо М. Лопичићи и Мило В. Краљевић. Одмах иза тога одржан је партијски састанак у Злој гори на којему су за секретара изабрали Блажа С. Јанковића. На том састанку су примљене у КПЈ Ике П. и Мирјана Ј. Јанковић, а Милка П. Јанковић је кандидована. Послије тога група се подијелила на два дијела: Божо М. и Душан Т. Лопичић остали су у атару Лопичића, а Блажо С., Мирјана Ј. и Ике П. Јанковић, Мило В. Краљевић, у које вријеме је стигао и Стево Л. Краљевић пошли су у атар Јанковића и Краљевића

вор на више питања и Душану. Битно је да они његове производности прихватају као „јстине”, јер других доказа немају. Читајући његов допис и неколико његових изјава о свештенику Вујовићу код социјалног органа у Београду и Цетињу, који су неистинити и измишљени, да се претпоставити да је Лопичић те неистине својевремено сервирао Милу Јовићевићу, а сада Мариновићки и другима, које сам довољно разјаснио у мом одговору. Он би тиме био узрочник свих зала и несрећа које је произвела Друшићка резолуција. Све што је написао о томе је најгрубље извртање чињеница, а посебно оно што је написао о свештенику Вујовићу. Душан нетачно тврди да су три брата Јанковића убијена 30. јула, а не 9. августа, и да су сахрањени прије подне 10. августа уз присуство пароха Вујовића. Мило је примљен у КПЈ у априлу 1934. године, а примили су га Никола П. Вујановић и Блажо С. Јанковић. Он је био врло активан, окретан и повјерљив. За вријеме Белведерских догађаја био је у групи чланова КПЈ који су обезбеђивали ПК КПЈ за Црну Гору Боку и Санцак. У то вријеме Душан Т. Лопичић, када је Мило примљен у КПЈ, био је заузет доларском афером, па то није могао знати. Измишљотине Душана Т. Лопичића су да је поп Вујовић преноћио претходне ноћи у Друшићима и да је тада припремао, са учитељем Краљевићем Друшићку резолуцију, да је са њим дошао на скуп Друшићана на Караконџ до 10. августа, да је терорисао сељане и правио гозбе са опљачкане имовине партизанских породица, дружећи се са учитељем Краљевићем (а и птице на грани знају, да од 1918. године, нијесу били у добрим

У то вријеме ситуација је бивала све боља и већ тада смо прилично санирали терен и повезали се са доста сељана те радили на организовању НОО, омладине и жена. Прилазили су многи омладинци и осјећало се да се враћа повјерење у наш покрет.

Тринаестог септембра убијен је издајник Ђоко Т. Краљевић, у рејону Рибаша, којом приликом је погинуо несрећним случајем Буро С. Костић. Послије тога народ нам је масовно прилазио и све до средине марта били смо неограничени господари у селу.

Осамнаести на деветнаести октобра 1941. године формиран је батаљон „Царев лаз” у чијем саставу је формирана 2. чета са три вода и то Рвашким, Бобијачким и Друшићким.

Почетком новембра одређен сам за командира 2. чете у Ловћенском батаљону Црногорског НОП одреда да операције у Санцаку у чијем саставу сам ратовао све до формирања 1. пролетерске бригаде у Рудом 22. децембра 1941. године.

Ово су у најкраћем истине о збивањима у Друшићима и других нема, јер је истина једна.

Овде као врхунац измишљотина навео бих шта је Душан Т. Лопичић у садашњем чланку казао како је Друшићку резолуцију предао мени а ја штабу батаљона „Царев лаз”, а 8. августа 1974. године у својој изјави код Службе за социјално осигурање између осталог каже: „Почетком 1942. године дошао сам са нашим водом у школу у село Друшиће. Претурајући школ. архиву пронашао сам поменути Резолуцију и упознао нашу организацију са њеним садржајем и предао је Ловћенском одреду”.

односима). Сва тврђења Душана Т. Лопичића су нетачна, он је тада од Друшића био далеко, преко ријеке, добро замаскиран да се није могао лако пронаћи, а сада испада да је на друшићкој осматрачници „све знао, чуо и видио”, што је апсурд. Он за ниједну ствар о којој пише нема доказа истинитог и стварног, све је исконструисао као и читав његов и Даничин текст, који су доставили Институту. Истина је то, да је Душан Т. и Божо М. Лопичићи, Мило В. Краљевић и Блажо С. Јанковић навече 10. августа на сјеверним падинама Басе, изнад кућа Лопичића, добро таманили месо од оне јаловице Душана Савова док је он са читавом породицом гладовао, што су нам припремили Мило А. Лопичић, Љубица Ђ. Лопичић и Милица Ђ. Костић, којом приликом смо обавијештени о ситуацији у Друшићима, сахрани браће Јанковић и зборовању Друшићана. Даље Душан Т. Лопичић, у свом тексту између осталог пише да друшићком воду 2. чете нијесу припадали другови Петар А. и Марко Н. Стругари, Блажо М и Петар М. Ражнатовићи, и Никола В. Јанковић о чему сам раније нешто више казао.

Средином августа 1941. године, наша група се је прикупила у саставу Божо М. и Душан Т. Лопичићи, Мило В. Краљевић, Ике П., Мирјана Ј. и Блажо С. Јанковићи, чија је база углавном била — стаје Стијеповића иза Рудине у дујевском атару, док су Милка П., Блажо Ј. и Нико В. Јанковићи, Јелена В., Блажо В. и Владо В. Краљевићи, Мило Б. и Јово Б. Краљевићи, Васо Н. Стругар и Мило А. Лопичић живјели полулегално у селу и стално су одржавали везу са групом илегалца. Затим су друшићким илегалцима почели стизати поједини партијски руководиоци из виших форума — Нико Вучковић, Војо Ражнатовић, Војо Биљановић и Јово Капичић. У првој половини септембра 1941. године на наш терен појавио се и Мило М. Јовићевић са женом Загорком, сином Загоркиним Иваном од 9 година. Тако је наша група била приморана да се стара и о Миловој породици, ради чега смо успоставили везу са Миловим оцем Митром Пераљевим Јовићевићем из Гагоша, заселак Дујеве, одакле је Загорка и син јој Иван послѣје формирања батаљона „Царев лаз” отишла у Добруску жупу.

И на крају нека зна Даница Мариновић и сви њени истомишљеници да ја нијесам случајни сапутник наше револуције којој сам од најраније младости свјесно пришао, и све до дана данашњег вјерно и поштено јој служио. Нема човјека у нашој земљи којег не могу у очи погледати. Увијек сам сматрао а и сада сматрам да је истина највећа врлина и њоме сам се увијек служио, као и то да никада нећу никоме допустити да гази моју прошлост и моје достојанство.

Шта Даница хоће, није ми јасно. Вјероватно јој недостаје снаге, да призна грешке које је у нашим крајевима направила, па се сада хвата свих средстава и измишља које какве ствари

да би их „оправдала”. Но без обзира на сва настојања њена, то се не може правдати. Шта она хоће и смишља то никоме није јасно. Боље би било да се окани стаљинистичких метода и да пусти честите људе на миру. Све што каже у својим писањима углавном је неистина и то без икаквих скрупула. Ја бих јој са-вјетовао да се остави, то би јој било много паметније, а мислим да је и Институт крив, тим више што јој иде на руку да по њеном захтјеву организује симпозијуме, на којима она настоји из петних жила да оправда све грешке цетињских комуниста, којих није било мало — од Ђуфка, Мариновића, Лекића, Поповића, Петричевића и других.

Велико чудо од Данице Мариновић Пејовић, са којом сам се срио прије рата, свега један пут, у друштву са другом Давидом Лаушевићем, када им је требала нека моја помоћ, коју сам им, у границама могућности пружио. Други пут смо се срели у Штитарима 6. јануара 1942. године код мајке покојног Ђура Вујовића, трећи пут 23. маја 1942. на Гошцу, а четврти пут у другој половини децембра 1944. године у Београду, када је са новорођеном Бранком била смјештена на мансарди у данашњој улици Генерала Жданова. Сваки пут сам јој помагао све што сам могао, али је на све то заборавила.

И на крају да завршим оним Даничиним „омиљеним” епилогом. Није чудо што се у револуцији нијесу могли расвјетљавати поједине невинне жртве и догађаји, али је заиста, врло чудно да се неки актери жртава и догађаја из тог периода грчевито боре да своје поступке и грешке из рата оправдавају по сваку цијену, а оне који покушавају да то расвијетле и поштено и објективно прикажу упорно настоје, али иза леђа, да их не само онемогуће већ и оцрне.

Блажо С. Јанковић
генералпуковник